

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

§. 6. Qua poena afficiendus est testis in hoc tribunali falsum deponens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

§. VI.

Qua poena afficiendus sit testis in hoc tribunali falsum deponens.

- 1. Qui dicatur testis falsus.
- 2. Testis falsus potest ab Inquisitore torqueri & puniri.
- 3. An possit inquisitor sine Episcopo, vel contra hunc testem puniri? Sub distinctione responderetur.
- 4. Testis falsus in crimine haeresis poena mortis afficiendus est ex plurimum sententia.
- 5. An ex consuetudine receptum est poena arbitraria puniri.
- 6. Excepit nisi ille contra quem depositus, ut negatiuus fuerit morte affectus.
- 7. Si significatur poenitus non est, testis non est in poenam talionum condemnandus, etiam spectato iuris rigore.
- 8. Nulla est differentia inter testem falsum imponentem haeresim nunquam damnato, vel iam de illa damnato.
- 9. Poena arbitraria puniendum est testis falsus de confessione inquisiti.
- 10. Proponitur obiectio, & soluitur.
- 11. Contra huiusmodi testem, tanquam contra fautorem haeresis, inquisitor procedere potest.
- 12. Non evitabit poenas, si testis nulla sit eius depositio.
- 13. Quod si testis se ipsum delicit? Poena est arbitraria puniendus, & mitius.
- 14. Diffa de testibus extenduntur ad corruptos, mandantes, consentientes, &c.
- 15. Filii, & nepotes testis falsi condemnati non sunt infames, neque alia poena subiiciuntur, quibus subiiciuntur haereticorum filii.

Præmittit testem falsum dici non solum eum, qui mendacium dicit, sed etiam, qui veritatem occultat: habet ex parte rei de crimine falsi, ubi, ut verque reus est, qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia & ille prodelle non vult, & ille nocere desiderat. Et hoc esse falsos testes testatur Lugo q. 7. n. 2. o. nullum habere contradicentem. Modus autem imponendi falsum in crimine haeresis est, si propositionem haereticam, quam alius recitavit, vel interrogando produxit, et testem confirmavit: proinde, falsa enim est talis depositio, & crimen non committitur impositis, sic Pegna 3. part. director q. 37. com. n. 12. v. s. meo modo sunt. Farinac. q. 188. n. 42. Simancas cathol. in h. tit. 6. q. 4. rubr. de testib. n. 89. v. s. est quoque falsus testis.

Præmittit secundo testem falsum ab Inquisitore torqueri, & puniri posse. Nam licet satis inter D.D. controuersum sit, an delegatus possit testem aliqui sibi non subdito punire, si in suo tribunalis delinqueret? Communior sententia defendit, si sit delegatus a Principi id facere posse, ut defendunt pluribus reatus Couar. pract. quaest. cap. 8. num. 8. v. s. quomodo, Farinacius quaest. n. 90. & segg. Pegna supra v. s. quantum ad primum, ergo a testore id facere potest Inquisitor, quia non solum est de eorum Principis, sed et Pontificis ad vnam causam, sed etiam ad plures causas criminales. Deinde, quia consuetudine receptum est habere Inquisitores hanc potestatem, quam consuetudinem recitat Pegna loco allegato, & Farinac. de haeresi quaest. n. 90. q. 4. Adde pro maiori securitate illis hanc potestatem esse concessam à Leone X. recepto incipiente, in h. l. x. in fine, cuius tenorem refert Pegna in fine directori, inter litteras Apostolicas, & supra dicto comm. 12. 2. & consentit Farinacius supra.

Dicitur tamen est, an solus Inquisitor, vel solus Episcopus possit hunc testem falsum torqueri, & puniri? Et quidem si haereticus esset non ut reus, sed ut testis pro depositionis factae firmitate, certum est à quolibet illorum in causa procedente torqueri posse, quia quilibet illorum potestatem habet inquirendi, & examinandi veritatem, quovis causa in statu sententiae constituat. Contra autem ad hunc effectum necessitatem esse super testis torquem. Efficitur ergo à quolibet illorum dari posse hanc potestatem esse ut reus, quod contingit, cum specialiter contra illum de nouo formati processus; tunc ab utroque simul, scilicet Inquisitore, & Episcopo torquendus est, neque potest unus sine alio, iuxta expressum textum in Clem. de haeresi, §. propter v. s. duo tamē tradere carceri, & sic expressit Eymer. 2. part. director q. 73. n. 4. Pegna dicto comm. 12. col. 1. v. s. inter rones est. Verum si de punitione loquamur, fateor ipeccato iuris rigore posse Inquisitorem sine Episcopo, & contra testem coram se nocentis, & manifestè falsum punire poena extraordinaria, quia hac potestate cuiuslibet delegato Principis in causa criminali conceditur, ut pluribus exornat Clarus in tract. §. fin. q. 38. v. s. sed quæ non quid in fine. Couar. pract. c. 18. n. 8. Farinac. q. 67. num. 48. & seg. & de quolibet delegato habente iurisdictionem potestatis delicta optime probat Fachin lib. 9. cap. 26. ex l. nullum C. de testibus. Nihilominus, quia stat receptum Leonis X. remissum ad Inquisitores Atagonie 1510. cuius meminit Pegna, dicto comm. 12. circa finem, v. s. illi etiam est, in quo cau-

tur, ne possint Inquisitores sine Episcopis hunc testem falsum damnare, ideo dicendum est ita obseruari debere: & ita defendit tanquam tutius Pegna supra dicto loco, Farinacius q. 188. n. 41. At cum supra dictum receptum iurisdictioni ordinari, & delegatae, aliquo modo præiudicet; hinc enim Inquisitori, & Episcopo potestatem puniendi testes falsos, quam ius illis in integrum concedit, ideo ad alios Inquisitores, & Episcopos præter deputatos Atagonie videtur non esse extendendum, de illis namque solis loquitur Leo X. ut testatur Pegna supra. Aduerto tamen, si aliquando contingat testem falsum seculari iudici tradi morte puniendum, id debere ab Inquisitoribus particularibus fieri, consilio supremo tenatu, & non aliter, quia cum agatur de vita hominis, quæ est res gravissima, neque ita certum est iure hac poena testem falsum esse afficiendum, exprimit maxime ne cuiuslibet Inquisitoris particularis iudicio imponatur. sic Pegna dicto comm. 12. v. s. iam quamuis, Salzedo cap. 93. v. s. in Romana. Farinac. q. 188. n. 53. pract.

Difficultas est, an testis falsus haeresim alicui imponens poena mortis damnandus sit, & curiæ seculari relinquendus? Affirmatiuum partem tenet Simancas cathol. in h. tit. 6. rubr. de testibus. n. 86. in fine n. 90. & inenebirid. v. s. rel. tit. 38. rubr. de testibus n. 2. & 3. Salzedo pract. in addit. ad Bernard. Diaz. cap. 93. v. s. hic Anton. Gomez in l. Tauri 83. n. in fine: Rojas tract. de haeresi part. 2. assert. 8. n. 156. & segg. Lælius Zech. in summ. 1. part. tit. de fide, rubr. de haeresi, cap. 1. n. 4. Movenitur primo, quia in reliquis casibus testis falsum imponens puniatur eadem poena, qua puniendus erat testificatus, si verum esset obiectum, ut deciditur expressè in l. §. praterea ff. de fidei iur. ubi qui falsum testimonium dolo malo dixerit, quo quis publico iudicio rei capitalis damnaretur, & in c. satis hinc in fine, §. 5. postquam dixerit August. vium falso accuatiem de adu. teno. v. xorem suam non debere poena mortis damnari, subditur. In aliis autem falsis cum, qui testimonio falso cuiquam nocuerit, que d. si probaretur, ius sit, occidi, eadem ple. ubi inuenimus poena, qua fuerat, si verum esset, testis plerumque Et concordat lex regia, 83. Tauri. ubi, quando se probare que aliqui testigo de pseudo falsamente contra aliquam personam in aliqua causa criminali, en lo qual sino se aueriguase su dicho ser falso aquel, o aquellos contra quien deuso mereció pena de muerte. Otra pena corporal. que al tal testigo en riguroso como fue falso, le sea dada la misma pena contra persona. y bienes, como se le debiera dar a aquellos, o aquellos contra quien deuso, siendo su dicho verdadero, enajo que en aquellos contra quien deuso no se execute la tal pena, pues por ellos no quedo de dar sela lo qual mandamos que se execute en todos los delictos de qualquier calidad que sean. Cum ergo haeresis crimen sit omnium gravissimum, ut pote et republicæ religionique Christianæ summè perniciosum, efficitur sanè testis deponentem falsò poena mortis damnari non debere, quia illa est poena, quæ imponenda erat testificatosi crimen obiectum verum esset. Secundo probatur ex refer. pto Leonis X. supra allegato, in quo Pontifex Inquisitoribus remittit punitionem testis falsi pro qualitate criminis & circumstantiis, etiam usque ad traditionem & remissionem faciendam brachio seculari, & hoc absque irregularitatis periculo: sed nullus ex cogitari potest casus, in quo hæc poena testis falsò imponenda sit, nisi cum sit, de quo deponitur, illa lubre debebat, si verum esset obiectum. Ergo in illo casu poena mortis testis falsus puniri debet, Notanter dixi testem falsum puniendum esse poena mortis, si testificatus illum lubre debebat, si vera fuisset depositio: quod non potest verificari, nisi cum haeresim alicui imponitur: nam si de alio crimine inferiori, ob quod testificatus poena mortis imponenda non est; clarum est, neque testis esse imponendam, sed aliam mitiorem iudicis arbitrio, verbi gratia fustigationis, vitæ, vel exilij, & pecuniæ sic Simancas cathol. in h. tit. 6. rubr. de testibus. 90. & 91. Pegna dicto comm. 12. v. s. ceterum, v. s. quod si leuiter nocuerit. Ignat. Lopez de Salzedo cap. 93. v. s. quibus assimilari possunt. Lælius Zech. 1. p. de fide, rubr. de haeresi, cap. 1. num. 4. v. s. quod si testes; Farinacius quaest. 288. num. 51.

Nihilominus contraria sententia de consuetudine recepta est scilicet testem falsum in crimine haeresis poena arbitraria puniri, quæ ratio, vel nunquam extenditur ad mortis poenam, sed ad fustigationem, vel vitæ, vel vitæ, & pecuniæ simul: sic Ignat. Lopez. supra. v. s. in Romana quidem curia Farin. q. 188. n. 39. & de testi. q. 67. n. 29. Et fudamentum esse potest, quia ius falsò haeresis crimen imponitur, etiam si verum esset, mortem necessariò non subiret, sed penitens illa cuitate posset, nisi esset relapsus. Ergo testis non est poena mortis absolutè imponenda, sed alia mitior, æqualis illi, quam haereticus verus, & penitens subire debebat.

Dicendum tamen est primo, Poena mortis, & curiæ seculari omnino tradendum esse testem falsò alicui haeresim imponentem, ob cuius depositionem curiæ seculari ut negatiuus fuit condemnatus, & obit: sic ex recepto Leonis X. docet Pegna dicto comm. 12. v. s. illi: verò post prin. Farin. de. r. s. q. 67. n. 2. v. s. n. 4. ubi pluribus de rationibus, & text. confirmat, & ita in tribunali Inquisitionis Logronen. practicum fuit. Et in hoc casu est verissima communis sententia, quæ negat testem falsum admittendum esse ad penitentiam, sicut haereticus admittit ad reconciliationem de qua Bald. Cynus, Ioan. And. Pancimit. & alij

DE
STR
ALAY
TOM
E

in e. excommunicamus. l. 2. de hereticis. & tradit Pegna 3. p. direct. comm. 122. circa finem. vers. quod situm est. Farinac. q. 188. n. 43. Anton. Gom. leg. 83. Tauri. num. 8. & tradunt omnes Doctores, num. 3. relati. Ratio est, quia ille non solum ut testis falsus, sed ut vere homicida puniendus est. Idem crederem dicendum, si in carcere existens testificatus obiret; quia credendum est tellem falsum causam illius mortis fuisse.

7 Dico secundum, si testis falsus haereticus alicui imponeret, si tamen veritas manifesta, est antequam poenam testificatus subiret, probabilius existimo, etiam attento iuris rigore non debere poenam mortis affici. Probo, quia poena talionis saltem in foro Ecclesiastico non est recepta. Neque in hoc casu est aliquis textus, cogens illam imponere. Nam textus relatus in e. satia hinc, praeterquam quod non est Pontificius, sed Augustinus, non probat eadem poenam plectendum esse reitem, qui plectendus erat testificatus, si de facto plexus non fuit. Imo potius contrarium colligitur ex illis verbis, cui qui testimonio falso cuiquam nocuerit, quae noxamentum non ardentum, sed cum effectu importat. Item rescriptum Leonis X. hoc clarius indicat, ubi conceditur facultas liberè procedendi, absque timore irregularitatis contra eos, qui vel tacendo verum, vel falsum deponendo, vel instigando ad hanc falsam depositionem occiderunt, aut membro aliquo mutilarunt, aut bonis suis omnibus, vel maiori parte spoliarunt, &c. Ecce qua ratione de reffe cum effectu damnificante rescriptum intelligitur. Solum video legem regiam Tauri nobis contrariam esse: sed cum illa in crimine haereticis vixit, nequaquam disponere possit; efficitur sane in hoc crimine poenam mortis exequendam non esse, quando cum effectu in testificatu excoctio non est, licet exequenda foret, si verum esset obiectum: & ita tenet hanc sententiam Farinacius q. 188. num. 48. & quast. 67. num. 16 & 17. Et loquens generaliter de reite in causa capitali falso deponente, in qua effectus non est sequutus, affirmat poenam capitali non esse puniendum; quia ex consuetudine effectus non sequitur effectu, non punitur eadem poena. Non enim iustum est eadem poenam punire tellem deponentem falso, ob cuius depositionem nullum testificato damnatum irrogatum est, qua punitur testis ob cuius depositionem falsam testificato mors lucellit.

8 Dico tertio, nullam esse differentiam inter tellem imponentem falso haereticum alicui de haeresi nunquam damnato, vel imponentem falso haereticum alicui iam de illa damnato, quia in utroque casu testificatus morti erat tradendus, si firma maneret falsa testis depositio. Nam uterque debet mori, ut imponentes negatiui, cum secundum probabilem sententiam nemini liceat faceri crimen haereticum non commissum. Ergo si testis falsus imponens crimen aliis damnato, morte plectendus est, etiam plecti debet eadem morte imponens crimen ei, qui nunquam damnatus fuit. Fateor tamen in imponente falso crimine ei, qui aliis de haeresi fuit damnatus, efficacius procedere, cum hic nulla via à morte liberari possit nisi falsitas, & mendacium detegeretur. Nam siue neget haereticum impostum, siue illam fateatur mortem evitare non potest; quia in vno damnaretur ut negatiui, in alio, ut relapsus. At testificato de haeresi, aliis de illa nunquam condemnato, suppetit via euadendi mortem, si crimen fateatur. Quod an fieri possit, in sequentibus examinabimus.

9 Dico quarto, si testis pro defensione inquisiti falsum deponat, v. g. negando haereticum, quam sibi constiterat commississe, obligaturque est reuelare, poena arbitraria puniendus est, dummodo non accedat ad poenam mortis, nisi forte contingeret aliquis casus extraordinarius; in quo ex falsa depositione testis, & veritatis occultatione graue damnatum reipublice immineret. sic docuit Simanc. cathol. in sit. tit. 64. rubr. de testib. n. 90. ubi testatur sibi ita rescriptum esse à summo Senatu inquisitionis & in Toletana instructione 4. e. 1. ita haberi. Idem docet in enchirid. viclar. relig. tit. 38. eadem rubr. de testibus. n. 4. Farinacius quast. 188. num. 49. & loquens generaliter de testibus quast. 67. n. 18. multis relatis exornat. Moueor, quia nullo textu cautus inuenio hanc poenam imponendam esse testi in defensionem falsi testificantis. Nam rescriptum Leonis X. in quo aequaliter de depositione falsa contra reos, vel in eorum fauorem loquitur, hanc poenam illis non imponit, solum enim ibi arbitraria poena decernit omnes illos esse puniendos vique ad relaxationem brachio seculari, quod nequaquam potest intelligi, quod hanc relaxationem omnibus debeatur; sufficit, si debeatur illis, qui sua depositione causa fuerunt, ut aliquis morti iniuste traderetur; textus autem in l. 1. §. prater ea, ff. de fidei. & textus in e. satia hinc. 23. q. 5. expresse loquitur de teste deponente contra reum, non pro reo. Ergo ex huiusmodi depositione non est inferenda testi tam grauis poena, sed fustigationis, vel tritremis, vel vtraque simul.

10 Sed obicitur: Grauiori supplicio est dignus, qui grauius offendit; sed qui deponit falsum, occultando haereticum, grauius delinquit, quam si deponeret falsum illum revelando; nam ille offendet diuinam maiestatem, hic humanam. Ergo grauius puniri debet. Et confirmo. Qui contra fideum, & reipublicam deponit, grauius poena est dignus, quam qui contra priuatum, ex textu in authent. multo magis. C. de sacro sanct. Eccles. Sed hic occultans veritatem contra fideum, reipublicamque falsum deponit. Ergo Adde causam esse, ut ille haereticus defensus, & alij per ipsi mor-

te perpetua damnentur. Si ergo cum esset occasio temporalis damnationis vita priuandus venit, à fortiori cum est causa in pluribus damnationis aeternae. Propter haec Pegna 3. p. direct. comment. 122. vers. sic par ratio eorum, exstimat curiae seculari tradendum esse hunc falsum tellem: contentit Leclius Zechius sum. 1. part. tit. de fide, rubr. de haeresi, cap. 11. num. 14. vers. quod si testes.

Verum retinenda est nostra sententia, vixit æquior, & benignior, & in practica omnino recepta. Et ad obiectionem omnino respondeo. Primo saepe grauiora peccata leuionibus poenis humanis puniri, vel quia grauiora illa peccata non sunt ita frequentia, vel quia non reputantur reipublice ita damnosa, ut patet in periurio, & sacrilegio, quod leuiori poena punitur, quam homicidium, vel adulterium, cum tamen sint grauiora peccata, & diuinam maiestatem offendunt directe. Secundo occultatio non esse ita certum grauis diuinam maiestatem offendere, qui per falsam depositionem haereticum occultat, quam qui catholico haereticum facit reputari: cum hic non solum hominem, sed etiam Deum, & reipublicam grauius offendat.

11 Fateor tamen contra huiusmodi tellem falso haereticum occultantem, posse processum formati de crimine fauorari, & tanquam fauorem haereticum damnari. Illa tamen tunc non erit condemnatio ob praefatam falsitatem, sed potius ob fauorem & auxilium ei haeretico praestitum.

12 Aduertendum omnino est, si testis falsus se ipsum delinquit, & complices si forte habuit plene manifestauit, mitius cum illo agendum esse, neque vilo modo morti tradendum, nisi in casu quo testificatus mortem subisset, sed vel carceri, vel exilio, vel tritremibus damnari debet, sic colligitur ex Pegna 3. p. direct. com. 122. circa finem. vers. cum vero iudicet, & vers. in illis modis. Simanc. cathol. in sit. tit. 64. num. 95. alios referens Farinac. q. 188. num. 43.

13 Secundo aduertendum, si aliquo capite testis depositio nulla fuit, non obinde falsi poenam integre euitabit, sed solum ordinariam. At extraordinaria arbitrio iudicis puniri debet, quia vix tentauit iniuriam irrogare, & falsitatem commisit, & iudicium offendit: sic ex pluribus firmat Farinacius quast. 67. iote §. 6. n. 193. & specialiter 219.

14 Dico quinto, quod dictum est de testibus falsis, dicendum est de corruptibilibus eorum prece, aut peritio, vel falsum dicant. Item de mandantibus, aut persuadentibus ad falsum testimonium, aut etiam de mandantibus alicui, ut testes contempnat, quia ij omnes efficaciores, & principaliores causae falsitatis esse videntur: & ita habetur expresse in rescripto Leonis X. ubi, qui ad talia committenda minus cogunt, vel pecunia alliciunt, &c. & infra, aut alium ad falsum deponendum, aut verum tacendum induxerit, & notauit Pegna direct. comment. 122. post medium. vers. atque hoc ipsum. Salzedo practice. c. 93. vers. & quod de testibus. Farinac. q. 188. n. 44. Leclius Zechius sum. 1. part. de fide, rubr. de haeresi. c. 11. n. 34. vers. quod si testes. Simanc. cathol. in sit. tit. 64. rubr. de testibus. n. 96. & in enchirid. tit. 38. eadem rubr. de testibus. n. 8.

15 Dico vltimo, filius, & nepos falsi testis in crimine haereticus condemnatur: etiam ad poenam mortis non redditur infamis, neque aliis poenis obnoxius, quibus haereticorum filij redduntur, quia nullibi cautum inuenitur, & poene extendendae non sunt, sed potius restringendae, iuxta textum in e. adia. de reg. iur. in 6. sic tradit Pegna direct. com. 122. in fin. vers. postremo quatum est. Sanchez l. 3. c. 27. n. 25. Farinacius quast. 188. num. 54. Simanc. cathol. in sit. tit. 64. rubr. de testibus. n. 92. & in enchirid. tit. 38. eadem rubr. de testibus. n. 3. Leclius Zech. sum. 1. part. de fide, rubr. de haeresi. c. 11. n. 14. vers. quod si testes falsum deponant.

PUNCTVM XVI.

De reo haeretico.

REUS in hoc tribunali & potest esse haereticus, vel de haesi suspectus ob fauoriam. De haeretico, vel de haesi suspecto ob fauoriam, qua ratione aduersus illi Inquisitores procedunt, satis in superioribus dictum est, omnia enim quae de inquisitione, accusatione, & denunciatione, haereticorum quae poenis diximus huic deferuntur instituto. Sed pro illius complemento alique restant difficultate examinanda.

§. I.

De reo confitente, & reuocante.

- 1 Si falsus sit haereticus, ex illa confessione condemnari potest.
- 2 Debet tamen confessio esse specialis, quae specialem haereticum declarat.
- 3 Si reuocet confessionem in continentem, vel probet esse errorem falsum esse, valida est reuocatio.
- 4 Reuocatio non in continentem facta, neque errore probato non excusat, tamen si alij contrarium sentiant.

1. Contingit